

In the name of Allah, the compassionate, the merciful
به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه: اخلاقی امیری، حسنعلی، ۱۳۴۹
عنوان و نام پدیدآور: بررسی خاستگاه‌های تعارض در احادیث فقهی / مؤلف: حسنعلی اخلاقی امیری
مشخصات نشر: قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری: ۳۵۰ ص؛ ۱۴ × ۲۱ س م
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۱۵-۲۴۲-۹
یادداشت: چاپ دوم؛ ۱۴۰۲ / (ویراست جدید)
یادداشت: کتابنامه: ص ۳۵۵ - ۳۷۶؛ همچنین به صورت زیرنویس
موضوع: احادیث احکام / حدیث - صحت و حجیت / احادیث - تدوین
حدیث - علم‌الدرايه / حدیث - علم‌الروایه / تعارض ادله
شناسه افزوده: جامعه المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده بندی کنگره: ۶/۱۱۲BP
رده بندی دیویی: ۲۱۳۵/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۶۸۷۳۴
مرجع تولید: مجتمع آموزش عالی مشهد مقدس
این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

BP1394

بررسی خاستگاه‌های تعارض در احادیث فقهی (ویراست جدید)

مؤلف: حسنعلی اخلاقی امیری

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ شمارهگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجیتیه)، نبش کوچه ۱۸ تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴

تلفکس: (داخلی ۱۰۵/۳۷۸۳۹۳۰۵) +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶

✉ miup@pub.miu.ac.ir pub-almustafa.ir [pub_almustafa](https://www.instagram.com/pub_almustafa)

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

بررسی خاستگاه‌های تعارض در احادیث فقهی

حسنعلی اخلاقی امیری

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فرآوری اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، درگرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعه المصطفی علیه السلام العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۶	پیشینه پژوهش
۲۲	بنیادهای پژوهش
۲۳	ضرورت و جایگاه پژوهش
۲۵	نمایه پژوهش
۳۳	۱. کلیات و مبانی
۳۳	سنت؛ اهمیت و تعریف
۳۶	۱. حجیت سنت پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>
۳۶	الف) آیات قرآن کریم
۳۸	ب) دلیل عقل
۳۸	۲. حجیت سنت امامان معصوم <small>علیهم السلام</small> در نظر شیعه
۳۹	الف) آیات قرآن کریم
۴۱	ب) روایات نبوی
۴۳	ج) دلیل عقل
۴۳	۳. قلمرو حجیت سنت
۴۶	۴. حدیث؛ و تدوین آن
۵۰	۵. حدیث و حجیت آن

- نقش رسول اکرم ﷺ و امامان معصوم علیهم‌السلام در تشریح احکام اسلام _____ ۵۱
۱. روایات دال بر حق تشریح برای پیامبر اکرم ﷺ _____ ۵۵
۲. روایاتی که بر حق تشریح، امامان معصوم علیهم‌السلام دلالت دارد _____ ۵۸
- تقسیمات و معنای تفویض _____ ۶۰
- ولایت معصومان علیهم‌السلام _____ ۶۳
- عصمت پیامبر ﷺ و امامان معصوم علیهم‌السلام _____ ۷۲
- تعارض _____ ۷۴
۱. نحوه رفع تعارض اخبار _____ ۷۶
۲. گزارش اجمالی از عوامل تعارض از دیدگاه برخی محققان _____ ۷۸
۳. سیر عوامل اختلاف در پژوهش حاضر _____ ۸۴
۲. اختلاف و تعارض مرتبط با لفظ و معنای احادیث _____ ۸۷
- اختلاف در وضع لغت و تاثیر آن در تعارض _____ ۸۹
۱. مشترک لفظی _____ ۹۱
۲. مشترک معنوی _____ ۹۴
- تفاوت معنای لغوی و شرعی _____ ۹۶
- استعمال لفظ در معنای مجازی و کنایی _____ ۹۹
- اختلاف به خاطر سوء فهم احادیث _____ ۱۰۳
- اختلاف به واسطه خطوط و حروف _____ ۱۱۲
- تحول زبان _____ ۱۱۷
- حذف قراین از کلام معصوم علیهم‌السلام _____ ۱۱۹
۳. اختلاف ناشی از مبدأ صدور احادیث _____ ۱۴۳
- شرایط موجود زمان امامان معصوم علیهم‌السلام _____ ۱۴۳
۱. دوره امویان و راه‌های انحراف مردم توسط آنان _____ ۱۴۴
۲. دوره عباسیان _____ ۱۴۸
- اسباب مخفی نمودن مقصود در احادیث _____ ۱۵۰
۱. حفظ افراد شیعه و نیز اجتماع شیعیان از خطرات _____ ۱۵۱

۲. حفظ موقعیت علمی امام علیه السلام نزد اهل سنت ۱۵۴
۳. رعایت شرایط خاص سیاسی و حکومتی ۱۵۷
۴. پرهیز از منتسب شدن به غلات و منحرفین ۱۵۸
۵. عدم تحمل برخی اصحاب ۱۵۹
۶. فراهم نمودن زمینه کمال و تربیت اصحاب ۱۶۰
- توریه؛ معنا و تاثیر آن در اختلاف روایات ۱۶۲
- ادله وقوع توریه ۱۶۴
۱. ادله تقیه ۱۷۵
- الف) آیات قرآن کریم ۱۷۶
- ب) روایات ۱۷۸
- ج) دلیل عقل ۱۷۹
۲. حکم و تقسیم تقیه ۱۸۰
- الف) تقیه خوفی ۱۸۲
- ب) تقیه اکراهی ۱۸۳
- ج) تقیه کتمان‌ی ۱۸۳
- د) تقیه مداراتی (تقیه تحبیبی) ۱۸۵
۳. تأثیر تقیه در اختلاف روایات ۱۸۸
۴. نظریه پالایش منابع حدیثی از اخبار تقیه‌ای ۱۹۰
- رعایت ظرفیت مخاطبان توسط ائمه علیهم السلام ۲۰۳
- تدریج در بیان احکام ۲۱۲
۴. اختلاف و تعارض ناشی از روایان حدیث ۲۱۹
- تحریف و تصحیف احادیث ۲۲۳
- وضع حدیث ۲۲۹
- علل وضع حدیث ۲۳۱
۱. انگیزه سیاسی ۲۳۱
۲. انگیزه فرهنگی ۲۳۲

۳. انگیزه‌های مادی ۲۳۵
۴. تعصبات فردی، قومی و زبانی ۲۳۶
۵. انگیزه‌های خیرخواهانه ۲۳۷
- تأثیر جعل حدیث در تعارض ۲۳۸
- وجود غلات و کذابین و تأثیر آن در اختلاف احادیث ۲۴۳
- انرجار ائمه علیهم‌السلام از غلوکنندگان ۲۴۴
- کذاب‌ها ۲۴۷
- تقطیع در احادیث ۲۴۹
- تأثیر عوامل سهوی توسط راویان ۲۷۱
۵. اختلاف و تعارض ناشی از شرایط زمانی و مکانی ۲۷۹
- تأثیر زمان و مکان در دگرگونی موضوعات احکام و ملاکات آن ۲۹۲
- معنای تأثیر و تأثیر پذیری از زمان و مکان ۲۹۹
۱. تغییر حکم در اثر تغییر موضوعات ۲۹۹
۲. تغییر حکم اولی به ثانوی ۲۹۹
۳. تغییر حکم اولی به حکم حکومتی ۳۰۰
۴. تغییر احکام با تغییر ملاکات ۳۰۰
۵. توسعه در احکام به دلیل توسعه مناط آن ۳۰۱
۶. تغییر قوانین شرعی بر اساس تغییر ظرف آن ۳۰۱
- الف) موارد تأثیر زمان و مکان در حوزه احکام ۳۰۲
- یکم. تأثیر بر مصادیق ۳۰۲
- دوم. تأثیر بر موضوعات احکام ۳۰۳
- سوم. تأثیر زمان و مکان بر متعلقات حکم ۳۰۴
- ب) برخی نظریات در تأثیر زمان و مکان در احکام ۳۰۴
- یکم. نظریه امام خمینی ۳۰۴
- دوم. نظریه عدم تغییر در احکام ۳۰۶
- سوم. نظریه پذیرش تغییر در بخشی از احکام ۳۰۸

- ۳۰۸ - نظریه محمد باقر صدر _____
- ۳۱۰ - نظریه تغییر در معاملات فقط با تغییر زمان و مکان _____
- ۳۱۰ - نظریه تغییر در احکام ثانوی بخلاف احکام اولی _____
- ۳۱۲ - نقش زمان و مکان در تعارض اخبار _____
- ۳۱۳ . ۱. بحث وجوب خمس بر شیعیان _____
- ۳۱۵ . ۲. حکم عزل مردها در هنگام عمل زناشوئی _____
- ۳۱۷ . ۳. گوشت قربانی و نگهداری و بردن آن پس از ایام منا _____
- ۳۱۸ . ۴. بحث ازدواج موقت _____
- ۳۲۰ . ۵. تنافی و اختلاف روش امامان معصوم علیهم السلام در پوشیدن لباس _____
- ۳۲۱ . ۶. مسئله جواز و یا منع فروش اسلحه به کفار و مشرکان _____
- ۳۲۳ . ۷. تعیین دیه جان انسان _____
- ۳۲۷ - ۶. نتایج پایانی _____
- ۳۲۹ - پیشنهادات _____
- ۳۳۱ - کتابنامه _____